
ვასილ კაჭარავა
ისტორიის დოქტორი, პროფესორი
ამერიკისმცოდნეობის ინსტიტუტის ხელმძღვანელი
ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

რონალდ რეიგანი, რომის პაპი და პოლონეთის საკითხი

1980 წლის აგვისტოში გდანსკში, ლენინის სახელობის დოკებში, გაიფიცნენ მუშები, რომელთაც პროფკავშირ „სოლიდარობის“ ლიდერი ელექტრიკოსი ლეხ ვალენსა ხელმძღვანელობდა. ეს მასობრივი პროტესტი პოლონეთის საბჭოთა ბატონობისგან განთავისუფლებას ისახავდა მიზნად. მოსკოვის რეაქცია იმდენად მძაფრი იყო, რომ საბჭოთა კავშირი ინტერვენციასაც კი გეგმავდა, ისევე როგორც 1968 წელს ჩეხოსლოვაკიაში, მით უმეტეს, რომ ბულგარეთის, გერმანიის დემოკრატიული რესპუბლიკისა და ჩეხოსლოვაკიის ლიდერები მზად იყვნენ გვერდში ამოსდგომოდნენ მას.

1981 წლის 12 დეკემბერს პოლონეთის უშიშროების სამსახურმა „სოლიდარობის“ წევრთა დაპატიმრება დაიწყო და გენერალ იარუზელსკიმ ეროვნული გადარჩენის სამხედრო საბჭო შექმნა, რასაც ქვეყანაში სამხედრო მდგომარეობის შემოღება მოჰყვა. ამერიკელი ექსპერტები თვლიდნენ, რომ პოლონეთის დაჩოქება კომუნისტების კიდევ ერთი გამარჯვება იქნებოდა და გაამხნევებდა მათ მოკავშირეებს სირიაში, ლიბიასა და კუბაზე.

ამერიკის პრეზიდენტი რონალდ რეიგანი არ აპირებდა უნგრეთის და ჩეხოსლოვაკიის მოვლენების მსგავს გაგრძელებას შერიგებოდა და მიაჩნდა რომ თავის დროზე იქ ამერკელთა პასიურობა სრულიად გაუმართლებელი იყო. ამერიკელებმა გადაწყვიტეს დახმაროდნენ „სოლიდარობას“ ფულითაც და თავისი პოლიტიკური და

ეკონომიკური გავლენითაც. რეიგანმა 1981 წლის 23 დეკემბერს ამერიკელი ხალხისადმი საშობაო მიმართვაც კი უხვად გააჯერა პოლონეთში ვითარების გარჩევით. განსაკუთრებით აღნიშნა, რომ ყოველივე ამის უკან საბჭოთა კავშირი იდგა. დასასრულს გაიხსენა პოლონეთის ელჩის რომულდ სპასოვსკის ნათქვამი, რომ პოლონელები სოლიდარობის ნიშნად ამ შობის დამეს ანთებულ სანთელს დადგამენ ფანჯრის რაფაზე, რათა აჩვენონ, რომ თავისუფლების სინათლე კვლავ მათ გულეშია და რეიგანსაც თხოვა დაენთო სანთელი თერთრი სახლის ფანჯრის რაფაზე, რათა გამოეხატა მისი სოლიდარობა პოლონელი ხალხის მიმართ. თავის მხრივ, რეიგანმა ამერიკელებსაც მოუწოდა იგივე გაეკეთებინათ პოლონეთისადმი თანამდგომის ნიშნად.

უნდა აღინიშნოს, რომ რელიგიამ ძალიან მნიშვნელოვანი როლი ითამაშა პოლონეთის მოვლენებში და ამიტომაც ხაზგასმით გვინდა განვიხილოთ რეიგანისა და წარმოშობით პოლონელი რომის პაპის, იოანე პავლე მეორის (ერისკაცობაში კაროლ იოზეფ ვოიტილა) უაღრესად ნაყოფერი თანამშრომლობა ამ საკითხში.

პაპის ძალისხმევამ განსაკუთრებული როლი ითამაშა იმის გათვალისწინებითაც, რომ ამერიკას მარტო უწევდა საბოჭოეთთან დაპირისპირება - ევროპას ემინოდა. ყველაზე მეტადა კი დასავლეთ გერმანია შიშობდა. გერმანელები პირდაპირ ეუბნებოდნენ ამერიკელებს, რომ საბჭოეთს პოლონეთი თავისად მიაჩნდა და რეიგანის მხრივ სისულელე იქნებოდა „ეცადა ევროპის ომისშემდგომი დაყოფის შეცვლა“. რეიგანს მარგარეტ ტეტჩერიც კი არ გაჰყვა ბოლომდე. მან მხარი დაუჭირა სანქციებს პოლონეთის წინააღმდეგ, მაგრამ იგი სკეპტიკური იყო საბჭოთა კავშირის მიმართ დაწესებული სანქციებისადმი. რეიგანის ასეთ თავგამოდებულ ბრძოლას პოლონეთისთვის თვით ამერიკაშიც მრავალი მოწინააღმდეგე ყავდა. ჯორჯ კენანიც რეიგანის ქმედებას გარდაუვალ დამარცხებას უწინასწარმეტყველებდა.

1981 წლის 14 დეკემბერს რეიგანმა დაურეკა რომის პაპს და პირადად მოახსენა, რომ ამერიკა „სოლიდარობას“ დაეხმარებოდა. „თქვენო უწმინდესობავ, მინდა იცოდეთ, როგორ ღრამად განვიცდით ვითარებას თქვენს სამშობლოში. ... ველი იმ დროს როცა პირადად შევხდებით.... ჩვენი სიმპატია ხალხის მიმართაა და არა მთავრობის. ჩენი ქვეყანა აღტაცებულია თქვენი ვიზიტით პოლონეთში. ვიხილეთ

ხალხის დამოკიდებულება რელიგიისა და მისი ღმერთისადმი რწმენა, ეს შთაგონების წყაროა იყო მთელი მსოფლიოსთვის რომელიც ტელევიზიით ადევნებდა ამას თვალყურს... ყელა ჩვენთაგანი უადრესად აღელვებულია.”

1983 წლის 23 ივნისს ჩიკაგოს პოლონური წარმოშობის ამერიკელებთან შეხვედრაზე რეიგანმა განსაკუთრებით გაუსვა ხაზი რომის პაპის ვიზიტს მის მშობლიურ პოლონეთში სადაც „8 დღის მანძილზე პაპის იმედის გზავნილებმა მილიონობით პოლონელს გაუმაგრა გული”.

უდიდესი მნიშვნელობა ჰქონდა 1982 წლის 7 ივნისს რეიგანის შეხვედრას რომის პაპთან ვატიკანის ბიოპლიოთეკაში, რომელიც 50 წუთი გაგრძელდა. როგორც რეიგანის ეროვნული უსაფრთხოების მრჩეველი რიჩარდ ალენი ამბობდა, ამ შეხვედრაზე შედგა „ყველა დროის ერთ-ერთი ყველაზე უფრო გასაიდუმლოებული კავშირი.” ბიბლიოთეკაში საუბრისას ეპოქის ორმა დიდმა მოღვაწემ ძირითადი ყურადღება სწორედ პოლონეთს დაუთმო. როგორც ამერიკელი ჟურნალისტი კარლ ბერნსტეინი წერდა 1992 წელს, რეიგანსა და პაპს მიაჩნდათ, რომ პოლონეთი, რომელიც ყველაზე მრავალრიცხოვან მოსახლეობას ფლობდა აღმოსავლეთ ევროპის საბჭოთა სატელიტებს შორის და რომის პაპის სამშობლო იყო, უნდა გაემოყვანათ საბჭოთა გავლენის ორბიტიდან და ეს შესაძლებელი გახდებოდა თუ ვატიკანი და შეერთებული შტატები გააერთიანებდნენ ამისთვის საკუთარ ძალისხმევასა და რესურსებს. ამ ქმედებას იარაღის მთავრობის დესტაბილიზაცია უნდა გამოეწვია. და მართლაც, სანამ 1989 წელს იარაღისკიმ „სოლიდრობა“ არ სცნო კანონიერ ორგანიზაციად, „სოლიდრობას” არალეგალურად გადასცეს უამრავი საჭირო ტექნიკა, კერძოდ კი ფაქსები, საბეჭდი ტექნიკა, რადიოგადამცემები, ტელეფონები, მოკლე ტალღებზე მომუშავე რადიოები, ვიდეო კამერები, ფოტოასლების ტექნიკა, ტელექსები კომპიუტერები და პროცესორები. ეს ტექნიკა არალეგალურად შეჰქონდათ პოლონეთში სამღვდლოების და ამერიკელი აგენტების მიერ ორგანიზებული არხებით. ამ პროცესებში ასევე ჩართული იყო ამერიკის შრომის ფედერაციის პროფკავშირები და ევროპის პროფესიული კავშირები. ეს ყოველივე ფინანსდებოდა ცენტრალური

სადაზვერვო სააგენტოს ფონდებიდან, დემოკრატიის ეროვნული ფონდიდან, ვატიკანის საიდუმლოლო ანგარიშებიდან და დასავლეთის პროფკავშირებიდან.

როგორც პაპის ბიოგრაფი ჯორჯ ვეიგელი იხსენებდა „ორივეს, პაპსაც და რეიგანს მტკიცედ სწამდა, რომ კომუნიზმი ეს მორალური ბოროტება იყო და არა უბრალოდ მცდარი ეკონომიკური კონცეფცია. მათ სწამდათ, რომ თავისუფალ ადამიანებს შეეძლოთ დაპირისპირებოდნენ კომუნიზიმის გამოწვევებს. ორივე დარწმუნებული იყო, რომ კომუნიზმთან შეჯიბრში გამარჯვება და არა უბრალოდ თანაარსებობა, სავსებით შესაძლებელი იყო“. იგივე ვეიგელის მოგონებით, მართალია, ვატიკანი ოფიციალურად შორს იჭერდა ამერიკის ქმედებებსგან პოლონეთის მიმართ, მაგრამ არსებობდა საკმაოდ ეფექტური თანამშრომლობა დაზვერვის სფეროში. ამავე დროს, თავად პაპი აღიარებდა, რომ მას სულიერი პასუხისგებლობა ეკისრებოდა ამ საქმეში, მიუხედავად იმისა, ეს მის სამშობლოს, თუ სხვა ქვეყანას ეხებოდა.

ამერიკის პრეზიდენტისა და რომის პაპის თავდაუზოგავმა და მეტად ეფექტურმა ბრძოლამ პოლონელებზე უდიდესი შთაბეჭდილება მოახდინა. როგორც იმ დროის პოლონეთის შინაგან საქმეთა მინისტრი პოლკოვნიკი ჰენრიკ პიკუჩი აღიარებდა, ზოგიერთი მისი თანამემამულე რეიგანს ღმერთადაც აღიქვამდა. როცა პოლონელებს ეკითხებოდნენ თუ რა იყო მათი უკანასკნელი იმედი, მრავალი მათგანი რომის პაპის და ღვთისმშობლის შემდეგ, მესამედ რეიგანს მიიჩნევდა, ლეკ ვალესა კი მეოთხე იყო ამ რიგში.

რეიგანი კარგად ხედავდა კათოლიკური ეკლესიის უდიდეს როლს პოლონეთში, რასაც კიდევ უფრო აძლიერებდა ის ფაქტი, რომ რომის პაპი იოანე პავლე II წარმოშობით პოლონელი იყო. თავის ერთ-ერთ ძველ მეგობარს, ნიუ-იორკში ასოშიეტედ პრესის გენერალური მენეჯერის თანაშემწეს ჯონ კოლერს რეიგანი სწერდა, რომ რელიგია პოლონეთში, განსაკუთრებით კი, იქ პაპის ვიზიტის შემდეგ, საბჭოელთა აქილევსის ქუსლი იყო.

იარუხელსკის რეპრესიების საპასუხოდ რეიგანმა განაცხადა, რომ პოლონეთი დაკარგავდა უმეტესი ხელშეწყობის რეჟიმის ქვეყნის სტატუსს ამერიკასთან ვაჭრობაში და, შესაბამისად, მისი პროდუქცია მაღალ ტარიფებს წააწყდებოდა ამერიკაში, თანაც,

---

რეიგანი ხელს შეუშლიდა პოლონეთის მთავრობისათვის ყველა ფინანსური კრედიტის გაზრდას. პარალელურად, მან აკრძალა საბჭოთა კავშირისადმი, როგორც ამ მოვლენების მთავარი ინსპირატორისადმი, ნავთობისა და გაზის მოპოვებისა და ტრანსპორტირებისთვის საჭირო ტექნოლოგიების მიყიდვა.

და მართაღც, რეიგანისა და პაპის თანამშრომლობამ თავისი შედეგი გამოიღო სანქციებმა მძიმე დარტყმა მიაყენა პოლონეთის ეკონომიკას, რომელიც მნიშვნელოვანწილად იყო დამოკიდებული ამერიკასთან ვაჭრობასა და დასავლურ ინვესტიციებზე. შესაბამისად, ამ ზარალის კომპენსაციისთვის უკვე საბჭოთა კავშირი იყო იძულებული, დახმარებოდა პოლონეთს, რაც მას საკმაოდ მძიმე ტვირთად დააწვა. თავის მხრივ, რომის პაპის ლოცვა კურთხევა პოლონეთის ღრმად მორწმუნე კათოლიკური მოსახლეობას რწმენასა და სიმტკიცეს მატებდა ამ მძიმე ბრძოლაში.

კიდევ უფრო ძლიერი დარტყმა იყო საბჭოთა კავშირისთვის ტექნოლოგიების მიყიდვის შეჩერება. საქმე ეხებოდა ე.წ. საუკუნის გარიგებას საბჭოთა კავშირთან, რომელსაც ციმბირში, ურენგოის გაზის საბადოებიდან, რამდენიმე ათასი კილომეტრის სიგრძის მილებით გაზი უნდა მიეწოდებინა დასავლეთ ევროპისთვის. ბუნებრივია, ამაში მოსკოვი მილიარდობით ესოდენ საჭირო დოლარს მიიღებდა, მას ხომ მსოფლიოს გაზის მარაგის 40 % ჰქონდა. მაგრამ ამ მილსადენებისთვის საჭირო იყო მასიური ტურბინები, რომელთაც მხოლოდ „ჯენერალ ელექტრიკი“ აწარმოებდა. „მათ შეუძლიათ ააშენონ ეს წყეული გაზსადენი, მაგრამ არა ჩვენი ტექნოლოგიებით“ ამბობდა რეიგანი. მართალია, საბოლოოდ რეიგანმა ვერ ჩაშალა გაზსადენის პროექტი, მაგრამ ამ სანქციებმა 18 თვით გადადეს პროექტის განხორციელება და შესაბამისად დიდი სავალუტო შემოსავალი დააკარგვინეს საბჭოელებს. გარდა ამისა, პროექტი განახევრდა, შეთანხმებული მილების ორი რიგის მაგივრად ერთი რიგი აშენდა. ამავე დროს, დასავლეთის მიერ სესხებისა და ტექნოლოგიების გაცემის გართულების პოლიტიკამ თანადანობით უაღრესად მძიმე პრობლემები შეუქმნა საბჭოთა კავშირს.

საბოლოოდ რეიგანის სანქციებმა შედეგი გამოიღეს და პოლონეთის სამხედრო მთავრობა უმძიმეს მდგომარეობაში ჩააყენა. მაშინ თავად ვალესამ და სხვა ლიდერებმა თხოვეს რეიგანს შეეჩერებინა სანქციები. ვინაიდან ისინი არა მარტო მმართველებს,

---

არამედ მართულებს და მომავალ თაობებს აზარალებდენ. რეიგანმა შეწყვიტა სანქციები, მაგრამ მკაცრად გააფრთხილა პოლონეთის მთავრობა, რომ კიდევ ერთი ასეთი ქმედება და სანქციები აღდგებოდა.

საბჭოეთის მარცხი პოლონეთში ალბათ, ერთ ერთი პირველი და უმთავრესი ნაბიჯი იყო ევროპის განთავსუფლებისკენ. ამ უმძიმეს და ურთულეს ბრძოლაში, რონალდ რეიგანისა და რომის პაპის თანამშრომლობამ და პოლონელთა რწმენამ და პატრიოტიზმმა გადამწყვეტი როლი ითამაშა.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. Ronald Reagan Presidential Library and Museum,
<https://www.reaganlibrary.gov/speeches>
2. Peter Schweizer, *Reagan's War*, Doubleday, New York, London, 2002, p. 173.
3. David E. Hoffmann *The Dead Hand. The Untold Story of the Cold War Arms Race and Its Dangerous Legacy*, Anchor Books, 2009, pp.42-43
4. Colin Dueck *Hard Line, The Republican Party and US Foreign Policy Since World War II*, Princeton University Press, 2010 გვ.211..

Vasil Kacharava
PhD, Professor
Head of the Institute of American Studies
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

Ronald Reagan, the Pope and the Issue of Poland

Mostly, relying on the first sources from the Ronald Reagan Presidential Library, in the paper, it is briefly discussed R. Reagans and Popes Paul II beneficial cooperation regarding the anti-Soviet movement in Poland in the 1980s.

The enormous influence of the Catholic Church in Poland, which was highly supported by the Pope's authority, played a decisive role in uniting the Polish people against Soviet imperialism.

When on top of this was added Ronald Reagan's strongest desire to stop the Soviet press on Poland and America's inexhaustible political, economic, and financial resources, it became evident that the USSR could not win the battle for Poland. The defeat of the USSR in Poland was probably the first and most crucial step of breaking Europe free.